

Shrnutí analýzy výročních zpráv českých hnědouhelných společností

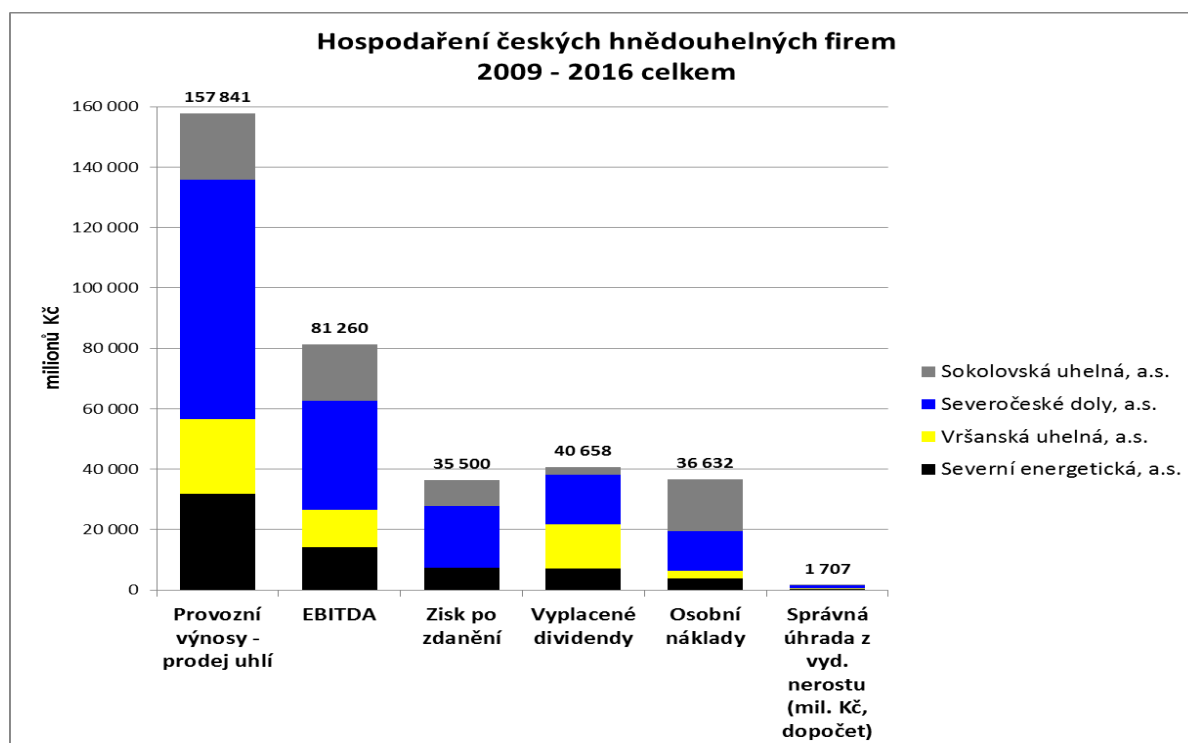
Autoři: Miroslav Ceman, energetický konzultant, a Jan Rovenský, vedoucí energetické kampaně Greenpeace ČR, březen 2020

Toto shrnutí uvádí nejzajímavější údaje, které vyplývají z tabelárního přehledu výročních zpráv hnědouhelných společností působících v České republice za roky 2009–2018 tak, jak byly publikovány v obchodním rejstříku. Sledované období je rozděleno na dvě části: na období do roku 2016 a na období 2017–2018. Toto rozdělení vychází ze změny výpočtu úhrad z vydobytého nerostu od 1. ledna 2017. Každému, kdo se o ekonomiku hnědouhelného hornictví zajímá, doporučujeme seznámit se s tabelárními přehledy, které obsahují výpočty k tomuto shrnutí.

1. Vývoj za období 2009–2016

V letech 2009–2016 čtyři firmy těžící v ČR hnědé uhlí:

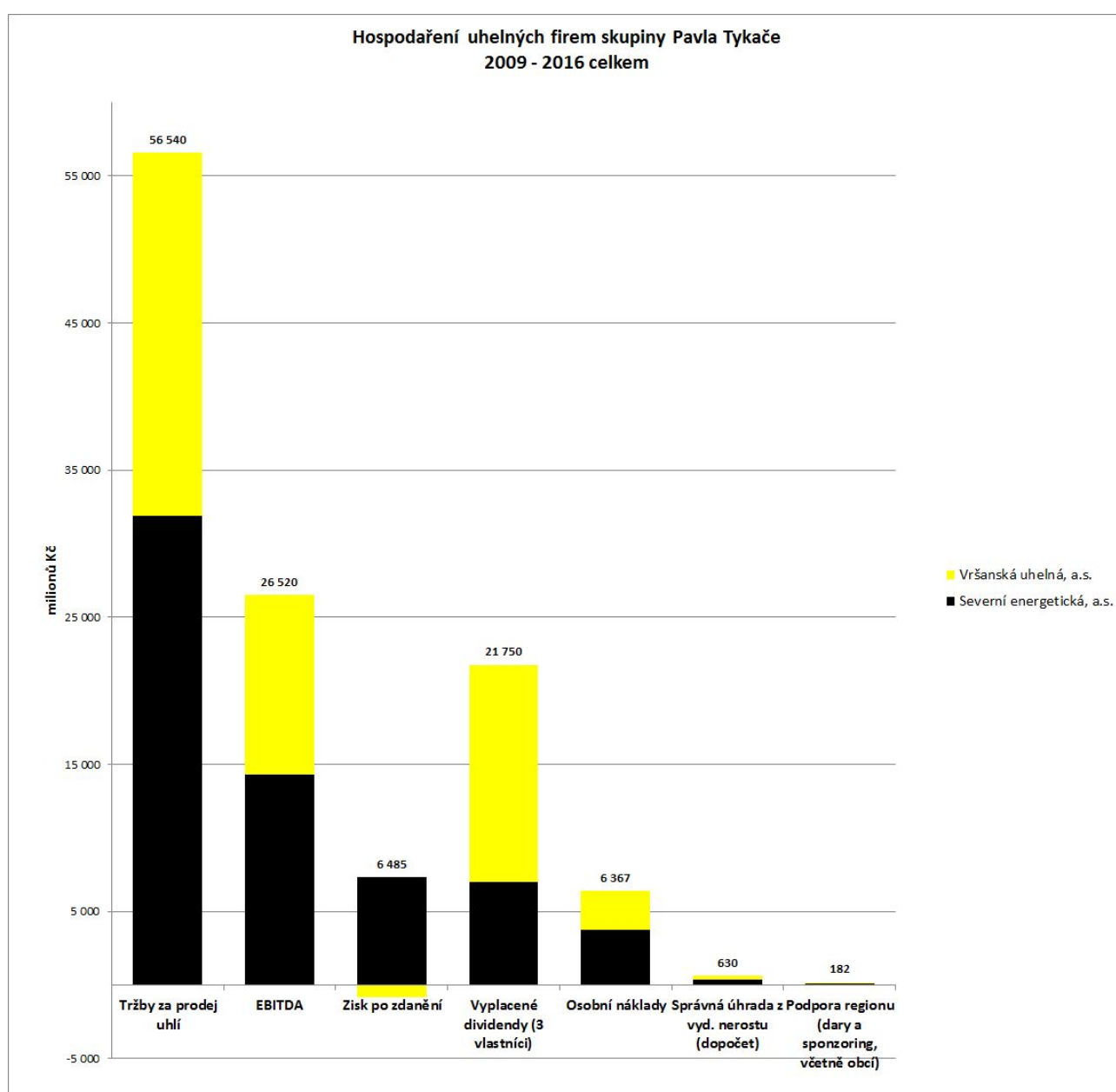
- prodaly hnědé uhlí (jehož vlastníkem je ze zákona stát) za necelých 158 miliard Kč;
- vykázaly EBITDA přes 81 miliard Kč;
- vykázaly zisk po zdanění přes 35 miliard Kč;
- jejich akcionáři si vyplatili dividendy ve výši přesahující 40 miliard Kč (!);
- na osobní náklady (mzdy + odvody) vynaložily přes 36 miliard Kč;
- stát dostal za toto uhlí ve formě úhrady z vydobytého nerostu 1,7 miliardy Kč.

Obr. 1: Výsledky hospodaření českých hnědouhelných firem v letech 2009–2016

V některých firmách (konkrétně ve skupině firem Pavla Tykače, tvořené Severní energetickou a Vršanskou uhelnou, vzniklé rozdělením bývalého holdingu Czech Coal) jsou tyto poměry ještě extrémnější – **dividendy 22 miliard Kč, osobní náklady 6 miliard Kč, úhrady z vydobytého uhlí méně než 0,7 miliardy Kč.**

Zajímavé v této souvislosti je, že Pavel Tykač, Jan Dienstl a Tomáš Fohler si v uvedeném období vyplatili dividendy více než trojnásobně převyšující čistý zisk společnosti po zdanění, což zákon o účetnictví normálně zakazuje. Zákon se jim podařilo obejít tím, že se uvedené ustanovení nevztahuje na rozdělení zisku z předchozích let. Rozdělení původní společnosti Czech Coal a přecenění jejich aktiv vedlo k „zázračnému“ vytvoření zisku z předchozích let ve výši 20 mld. Kč v nástupnických společnostech Vršanská uhelná, a.s., a Litvínovská uhelná, a.s. (nyní Severní energetická, a.s.). **Hospodářské výsledky Tykačových firem jsou tedy výrazně ovlivněny masivním odčerpáváním finančních prostředků z firmy formou dividend, jež výrazně překračují vykazovaný čistý zisk.**

Poměr úhrad z vydobytého nerostu (tedy toho, co dostal z těžby stát) a čistého zisku všech českých hnědouhelných těžebních organizací (tedy toho, co získaly z těžby firmy) dosáhl za uvedené období poměru **5 % pro stát ku 95 % pro firmy**.

Poměr úhrad z vydobytého nerostu (tedy toho, co dostal z těžby stát) a vyplacených dividend všech českých hnědouhelných těžebních organizací (tedy toho, co získali z těžby jejich vlastníci) dosáhl za uvedené období dokonce poměru **4 % pro stát ku 96 % pro vlastníky firem**.

Zajímavý je v této souvislosti i poměr vyplacených dividend a zisků za celý hnědouhelný sektor vůči jejich osobním nákladům (náklady za mzdy zaměstnancům a odvody). Vyplývá z něj, že výše dividend a zisku je srovnatelná s osobními náklady na všechny zaměstnance (v případě skupiny Pavla Tykače byly dividendy pro tři vlastníky společnosti dokonce **trojnásobně vyšší** než osobní náklady na cca 1 600 jejich zaměstnanců). **Tudíž na udržení stávající zaměstnanosti generují uvedené společnosti dostatek peněz, jde jen o to, do jaké míry jsou jejich majitelé ochotni podělit se o ně se svými zaměstnanci.**

2. Vývoj za období 2017–2018

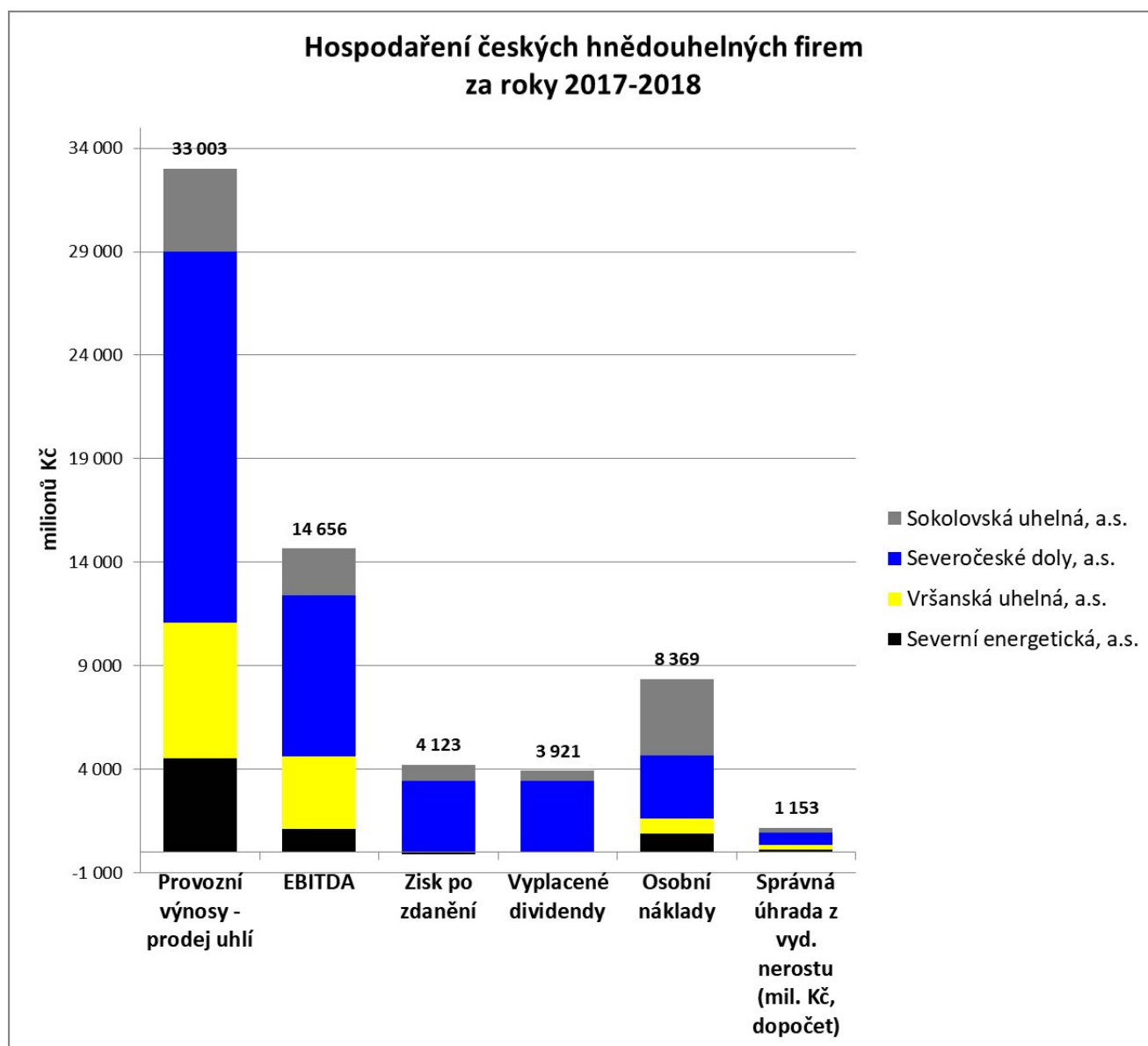
Od 1. ledna 2017 došlo na základě novely horního zákona a návazného nařízení vlády ke změně výpočtu a k navýšení úhrad z vydobytého nerostu a zároveň ze zákona k fixaci této výše jako maximální (zvýšení je dle platné legislativy možné až od 1. 1. 2022, pokud vláda vydá příslušné nařízení). V roce 2017 vzrostla výše úhrad z vydobytého nerostu za hnědé uhlí z 202 (za rok 2016) na 577 milionů Kč, tudíž o cca 185 %. Celkově za roky 2017–2018 byl poměr úhrad k čistému zisku těžebních organizací cca **28 %** (resp. cca 29 % z vyplacených dividend).

Při obecném pohledu na období 2017–2018 lze konstatovat, že dochází ke zhoršení výsledků hospodaření uhelných firem. Toto zhoršení není důsledkem změny ve výši úhrad, ale pravděpodobně je dáno zhoršením externích tržních podmínek v celém uhelném a energetickém sektoru. Rozdíly mezi společnostmi ze stejného odvětví jsou ovšem zarážející. Zatímco v případě Severočeských dolů došlo pouze k mírnému snížení EBITDA i zisku a výplata dividend pokračovala ve stejné výši jako v předchozích letech, u Severní energetické došlo k výraznému propadu EBITDA i zisku a došlo k zastavení výplaty dividend. Naopak hospodaření Vršanské uhelné se mírně zlepšilo oproti předchozímu období.

Nejasné vazby mezi firmami Pavla Tykače by bylo vhodné osvětlit a hledat případný vliv na výsledky hospodaření jeho těžebních firem v ČR, které vykazují zcela odlišné výsledky oproti ostatním firmám ve stejném odvětví. V roce 2017 a 2018 si však akcionáři těchto společností žádné dividendy nevyplatili. Společnost Severní energetická navíc vykázala záporný zisk po zdanění. Zbýlé tři hnědouhelné společnosti však stále měly zisky v rozsahu desítek (Vršanská uhelná) či stovek (Sokolovská uhelná) milionů až miliard (Severočeské doly). Sokolovská uhelná a Severočeské doly také vyplatily stamilionové, resp. miliardové dividendy.

U Severočeských dolů je poměr výnosu úhrady z vytěženého nerostu k vyplaceným dividendám **15 % pro stát ku 85 % pro firmu** a u Sokolovské uhelné **28 % pro stát ku 72 % pro firmu**. V případě firem Pavla Tykače nedošlo v letech 2017 a 2018 k vyplacení dividend a jedna ze

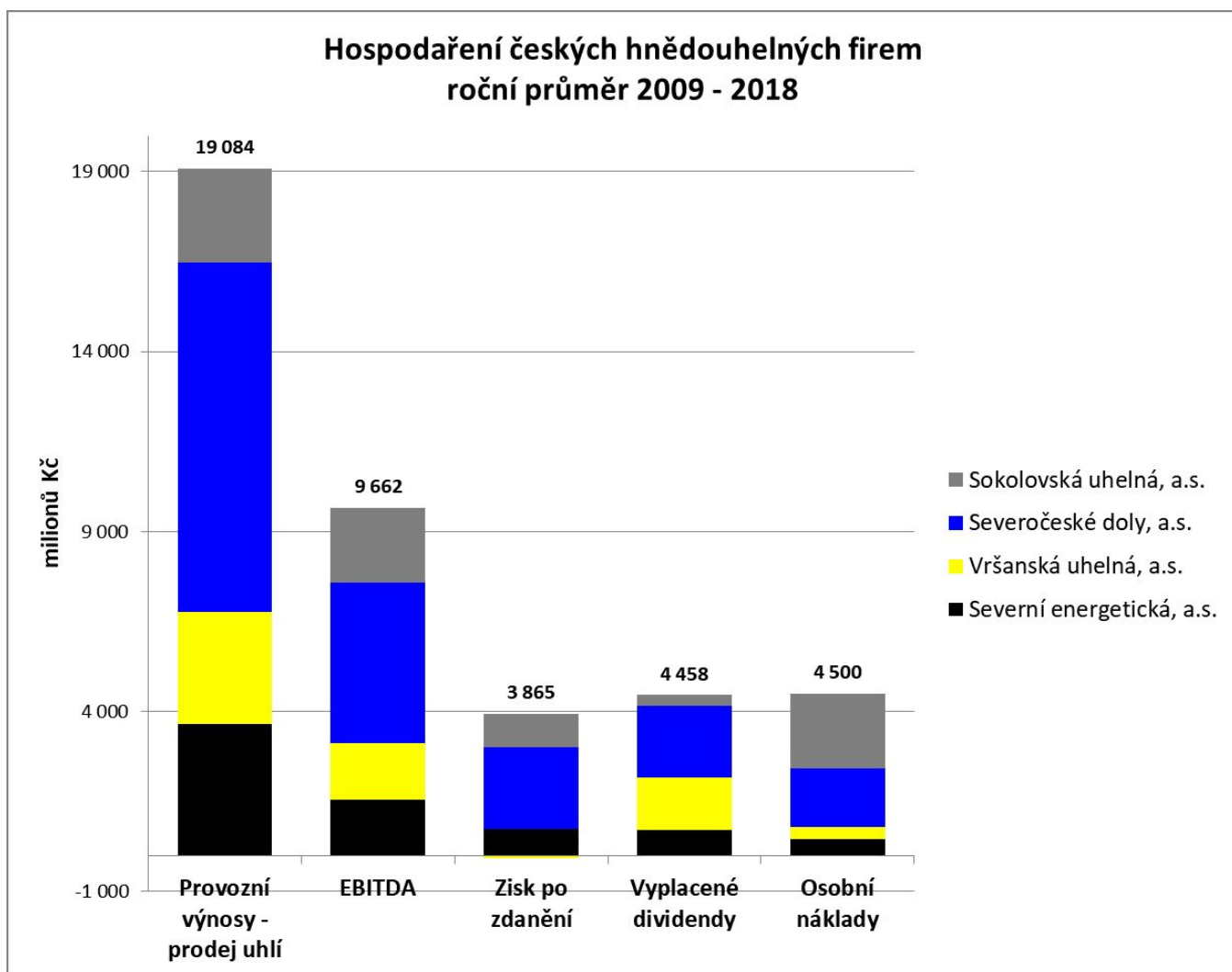
společností měla negativní zisk po zdanění. V této souvislosti je nutné připomenout, že právě Vršanská uhelná a Severní energetická vyplácely v minulých letech (2009–2016) enormní dividendy, dalece přesahující zisky v daných letech.

Obr. 3: Výsledky hospodaření hnědouhelných firem skupiny za období 2017–2018

Období 2017–2018 je poněkud krátké na to, aby bylo dostatečně vypovídající. Pokud bereme v potaz delší období, tj. roční průměr za 10 předchozích let (2009–2018), 577 mil. Kč je pouze **15 % z čistého ročního zisku**, resp. **13 % z vyplacených dividend za jeden rok**.

Jinými slovy, poměr úhrad z vydobytoho nerostu (tedy toho, co dostal z těžby stát) a čistého zisku všech českých hnědouhelných těžebních organizací (tedy toho, co získaly z těžby firmy) dosáhl za uvedené období poměru **13 % pro stát ku 87 % pro firmy**; a poměr úhrad z vydobytoho nerostu (tedy toho, co dostal z těžby stát) a vyplacených dividend všech českých hnědouhelných těžebních organizací (tedy toho, co získaly z těžby firmy) dosáhl za uvedené období poměru **11 % pro stát ku 89 % pro firmy**.

Obr. 4: Výsledky hospodaření hnědouhelných firem jako roční průměr v letech 2009–2018

Celkový přehled za období 2009–2018 ukazuje, že **i po zvýšení sazeb úhrad z vytěženého hnědého uhlí stále přetrvává nerovnoměrné rozdělení bohatství mezi těžební společnosti a stát**, který je vlastníkem hnědého uhlí.

Zvýšení úhrad z vydobytého nerostu v roce 2017 ovlivnilo v případě společností Pavla Tykače a jeho společníků proporcí mezi příjmem jeho společností (vyplacenými dividendami) a příjmem státu z dlouhodobého hlediska jen nepatrně. Za období 2009–2018 to bylo **22 miliard dividend pro Pavla Tykače a jeho společníky oproti 0,95 mld. Kč pro stát na úhradách**.

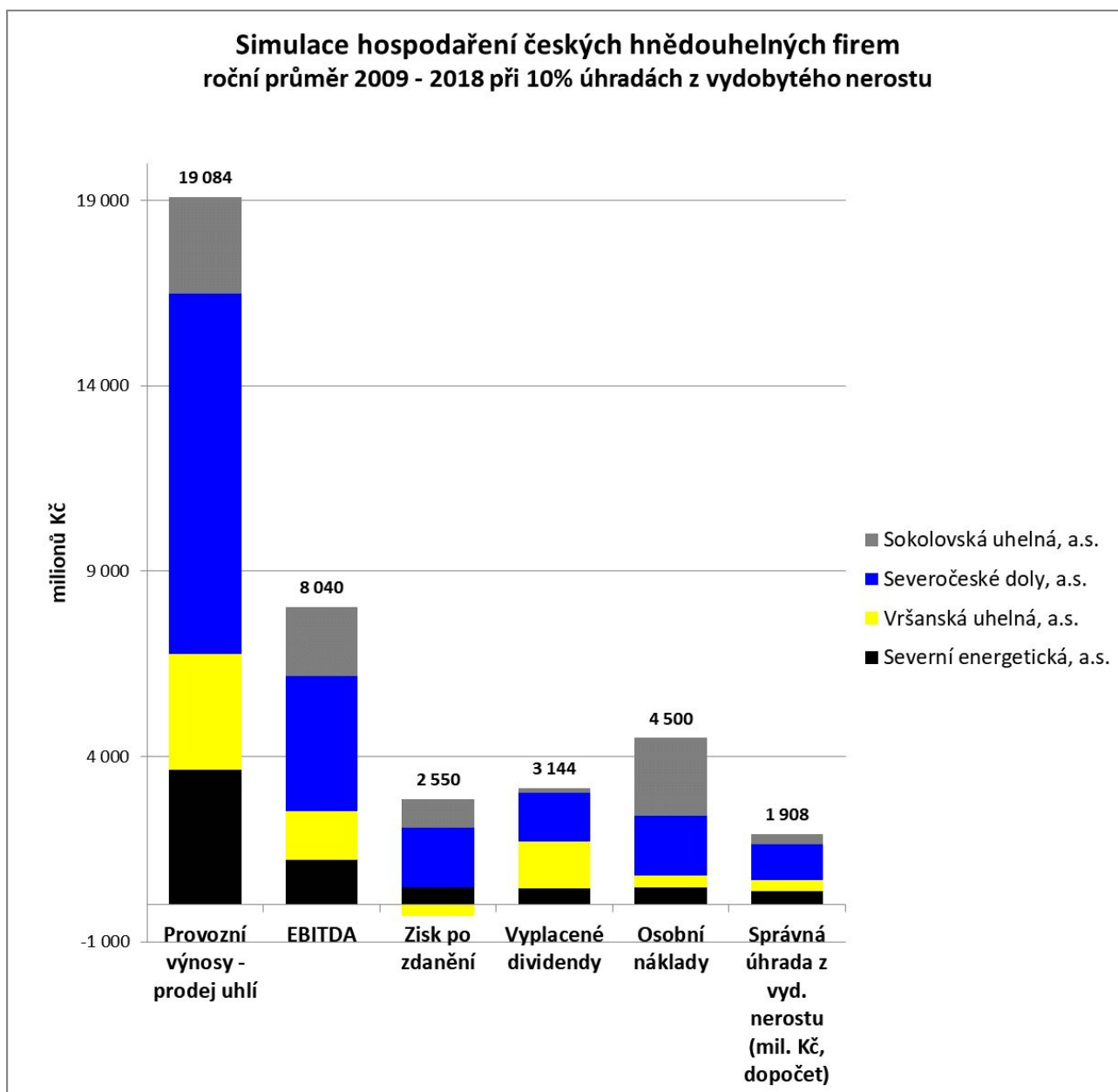
Hospodaření českých hnědouhelných firem za období 2009–2018 celkem						
	Provozní výnosy – prodej uhlí	EBITDA	Zisk po zdanění	Vyplacené dividendy	Osobní náklady	Správná úhrada z vyd. nerostu (mil. Kč, dopočet)*
Severní energetická, a.s.	36 434,9	15 410,6	7 242,0	7 000,0	4 635,0	456,4
Vršanská uhelná, a.s.	31 203,0	15 710,0	-829,0	14 750,0	3 330,0	498,3
Severočeské doly, a.s.	97 110,0	44 693,0	22 959,0	19 812,0	16 155,0	1 457,2
Sokolovská uhelná, a.s.	26 096,0	20 807,0	9 274,0	3 016,6	20 881,0	447,7
Celkem	190 843,9	96 620,6	38 646,0	44 578,6	45 001,0	2 859,6

Tab. 1: Uvedené údaje vycházejí z hospodářských výsledků za období 2009–2018.

* Úhrady nejsou veřejná data a byly dopočteny z hornických ročenek a z informací uvedených ve výročních zprávách.

3. Navrhovaná změna úhrad z vydobytého nerostu za hnědé uhlí

Náš návrh obsahuje **zvýšení úhrady** z vydobytého nerostu **na úroveň 10 % z tržní ceny hnědého uhlí bez korekce nákladovosti na těžbu** (z úrovně 1,5 % platné do roku 2016, resp. cca 3,5 % pro období 2017–2018). Způsob výpočtu v tomto návrhu konkrétně nestanovujeme – nezabýváme se tím, zda způsob výpočtu bude vycházet z prodejní ceny uhlí, nebo bude stanovena pevná sazba z vytěženého uhlí. Jde nám o to, aby podíl na zisku byl spravedlivě dělen mezi stát a těžební společnosti. Zároveň náš návrh respektuje limit 10 % tržní ceny za jednotku množství pro jednotlivé druhy vydobytých nerostů uvedený v § 33 odst. 1 horního zákona. Zachovat tento limit navrhuje i aktuální vládní novela horního zákona.

Obr. 5: Výsledky hospodaření uhelných firem jako roční průměr v období 2009–2018 – simulace při 10% úhradách

Pro názornost dopadů takového navýšení jsme simulovali hospodářské výsledky společností za období 2009–2018 **při 10% úhradách z tržní ceny bez korekce nákladovosti na těžbu**. Výsledkem této simulace jsou následující skutečnosti:

- Stát by při této sazbě získal na úhradách za dané období **o 16 miliard Kč více** (z toho **7,8 miliardy od soukromých firem** a 8,2 miliardy od Severočeských dolů, a.s., vlastněných většinou státní firmou ČEZ, a.s.).
- Poměr úhrad z vydobytego nerostu a čistého zisku uvedených společností (tedy podíl státu a společností z celkového dosaženého zisku z těžby) by se změnil na **43 % pro stát ku 57 % pro firmy**.
- Poměr úhrad z vydobytego nerostu a vyplacených dividend uvedených společností by se změnil na **38 % pro stát ku 62 % pro jejich vlastníky**.

Roční průměr v období 2009–2018 – simulace při 10% úhradách						
	Provozní výnosy – prodej uhlí	EBITDA	Zisk po zdanění	Vyplacené dividendy	Osobní náklady	Správná úhrada z vyd. nerostu (mil. Kč, dopočet)
Severní energetická, a.s.	3 643,5	1 222,3	466,0	441,8	463,5	364,3
Vršanská uhelná, a.s.	3 120,3	1 308,8	-295,3	1 262,6	333,0	312,0
Severočeské doly, a.s.	9 711,0	3 643,9	1 627,3	1 312,6	1 615,5	971,1
Sokolovská uhelná, a.s.	2 609,6	1 864,5	752,3	126,5	2 088,1	261,0
Celkem	19 084,4	8 039,6	2 550,4	3 143,7	4 500,1	1 908,4

Tab. 2: Uvedené údaje vycházejí z hospodářských výsledků za období 2009–2018 upravených o výši úhrad z vydobytého nerostu ze skutečné úrovně na 10 % z tržní ceny bez korekce nákladovosti na těžbu.

Vzhledem k tomu, že se uhelný sektor v posledních letech výrazně mění a ke změně výpočtu úhrad již došlo od roku 2017, je také vhodné stejným způsobem simulovat samostatně pouze poslední dva roky 2017 a 2018 (u nichž jsou k dispozici hospodářské výsledky). V takovém případě by hospodaření vypadalo následovně:

Roční průměr v období 2017–2018 – simulace při 10% úhradách						
	Provozní výnosy – prodej uhlí	EBITDA	Zisk po zdanění	Vyplacené dividendy	Osobní náklady	Správná úhrada z vyd. nerostu (mil. Kč, dopočet)
Severní energetická, a.s.	2 267,5	387,4	-193,4	0,0	438,5	226,7
Vršanská uhelná, a.s.	3 281,5	1 520,2	-160,7	0,0	360,5	328,2
Severočeské doly, a.s.	8 952,5	3 320,7	1 236,7	1 235,7	1 535,0	895,3
Sokolovská uhelná, a.s.	2 000,0	1 025,7	309,1	172,9	1 850,5	200,0
Celkem	16 501,5	6 254,0	1 191,7	1 408,6	4 184,5	1 650,1

Tab. 3: Uvedené údaje vycházejí z hospodářských výsledků za období 2017–2018 upravených o výši úhrad z vydobytého nerostu ze skutečné úrovně na 10 % z tržní ceny bez korekce nákladovosti na těžbu.

Společnost Severočeské doly má v této simulaci za období 2017–2018 poměr úhrady z vydobytého nerostu **42 % pro stát ku 58 % pro firmu**. U Sokolovské uhelné je to **54 % pro stát ku 46 % pro firmu**. Dělili by se tak se státem v zásadě spravedlivě.

Simulace však zároveň ukazuje, že společnosti Pavla Tykače by vykazovaly ztrátu. Jak již bylo uvedeno výše v kapitole 2, závažnější jsou rozdíly ve výsledcích těchto firem oproti zbytku hnědouhelného těžebního sektoru a také skutečnost, že firmy Pavla Tykače vygenerovaly vysoké dividendy v minulosti. Zůstává tedy otázkou, do jaké míry jsou výsledky těchto firem odrazem obchodování s dalšími společnostmi stejného vlastníka a do jaké míry se jedná o nízkou ziskovost těžby uhlí.

Lze konstatovat, že **výkaznictví společností Pavla Tykače je velice netransparentní** a hospodářské výsledky za celé sledované období nereflktují vývoj uhelného sektoru, resp. reálnou ziskovost daných společností, nicméně **spíše snahu jejich majitele optimalizovat daňové náklady (kyperské matky) a vyvádět peníze do jiných společností majitele**, aby se pak přes půjčky vracely zpět atd.

V letech 2017 a 2018 došlo k výrazným změnám ve struktuře společností Pavla Tykače, který zkonsolidoval skupinu Sev.en, do níž byly začleněny i sledované těžební společnosti. **Zároveň se vytvořila Lichtenštejnská tradingová entita Sev.en Commodities AG** (i když drtivá většina jejích aktivit je realizována z pobočky v Praze), která začala obchodovat produkci uhlí i elektřiny celé skupiny. Jelikož těžba uhlí sledovaných dvou společností, jeho následné zpracování a prodej tvoří páteř celé skupiny Sev.en, je nutné ziskovost těchto společností vnímat v širším kontextu celé skupiny. Dle jejich webové stránky <http://www.7energy.com/en/about-us/#leadership> činí EBITDA celé skupiny 185 mil. eur, tj. více než 4,7 miliardy Kč (oproti vykázané částce 1,9 miliardy Kč EBITDA za dvě sledované těžební společnosti).

V roce 2019 také došlo k významným akvizicím skupiny v uhelné energetice (nákup elektráren v ČR a ve Velké Británii), což indikuje důvěru v ziskovost uhelného byznysu (kterou koneckonců veřejně deklaruje i Pavel Tykač) a rovněž dobrou finanční kondici celé skupiny.

Tvrzení těžebních firem, že zvýšení poplatku by je přimělo propouštět zaměstnance, je tedy poněkud matoucí: ve skutečnosti může být těžba hnědého uhlí i po zvýšení poplatků vysoce lukrativním podnikáním a těmto firmám by se pouze snížil jejich současný astronomický zisk.

Výhrůžky hnědouhelných firem, že by byly nuceny snížit finanční podporu regionů, v nichž působí, jsou pak vysloveně bizarní. **Dotčené obce by v důsledku zvýšení poplatku dostaly každoročně výrazně více oproti současnosti**, i kdyby jednotlivé těžební společnosti snížily finanční podporu na nulu. Například Tykačova skupina poskytla dle svých výročních zpráv v letech 2009–2016 v regionu dary ve výši 182 milionů korun, ale rozdíl úhrad z vytěženého nerostu v případě 10% sazby je 4,8 miliardy, tedy **25krát více**.

Vydalo Hnutí DUHA, březen 2020

Kontakt:

Jiří Koželouh, vedoucí programu Energie, klima a odpady

T: +420 723 559 495

E: jiri.kozelouh@hnutiduha.cz

W: www.hnutiduha.cz

A: Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás. Navrhujeme konkrétní opatření, jež sníží znečištění vzduchu a vody, pomohou omezit množství odpadu, chránit krajinu nebo zbavit potraviny toxických látek. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, návrhy zákonů, kontrolu průmyslových firem, pomoc lidem, rady domácnostem a vzdělávání, výzkum, informování novinářů i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí celostátně, v jednotlivých městech a krajích, i na mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.